

Timbrul specific

Pe la începutul acestui an, câteva teatre din țară au venit, unul după altul, la scurte intervale, în turneu în Capitală. Cronicarii le-au urmărit spectacolele și și-au publicat apoi cronicile, fiecare (sau aproape fiecare) din ei rezervându-și câteva rânduri pentru exprimarea nemulțumirii în legătură cu faptul că respectivele spectacole au fost destul de serios perturbate în desfășurarea lor de o serie de manifestări ale unor tineri, elevi de liceu în majoritate.

Asemenea întâmplări constituie utile prilejuri de meditație și e păcat că atunci, cu ocazia acelor „nefericite” turnee, nu a fost rediscutată problema destul de spinoasă a modului în care trebuie acționat asupra tineretului în formare, spre a-l educa pentru teatru și, apoi, *prin* teatru.

Cît de complicat, imprevizibil și, la un moment dat, aproape misterios este procesul acesta de pătrundere treptată a unui tînăr în lumea teatrului, adică, în ultimă instanță procesul prin care se naște un spectator adevărat, iubitor al teatrului, se poate vedea în excepționala carte a lui Pavel Cimpeanu intitulată „Oamenii și teatrul”. Nici o referire la chestiunea formării gustului și interesului pentru teatru, în cazul unui tînăr, nu poate ignora informațiile concrete comunicate de această lucrare.

Putem cădea de acord că amintii tineri s-au plictisit teribil în timpul spectacolelor, abia așteptînd să se termine. De fapt, ei nici nu prea veniseră acolo din proprie inițiativă, ci mai mult aduși cu grupul, conform nepieritoare (se pare) tradiții care face ca în cazul turneeleor unor trupe din țară, sălile să fie umplute cu grupuri masive de elevi, grupuri ce apar ca din pămînt în asemenea ocazii, altfel, însă, neprevăzîndu-se prin sălile de spectacol. Așadar, băieții au venit, au văzut și au plecat. Cîți dintre ei mai fuseseră pînă atunci la teatru? Cîți se vor mai fi dus după aceea din nou la vreun spectacol? Oricum, fapt este că ei nimeriseră prost în ziua aceea și nici n-aveau cum să nu nimerescă prost, fiindcă nu orice spectacol (fie el și foarte bun), ales la întîmplare, într-o după amiază oarecare, este indicat în cazul

unor asemenea structuri în formare, pentru care sala și scena constituie încă niște simple curiozități, atractive uneori, alteori nici în ruptul capului.

Cum ar fi putut acești tineri să nimerescă mai bine în ziua aceea?

Poate dacă ar fi fost îndrumați foarte exact spre o comedie anume, spre o comedie — fie românească, fie străină — *cu și despre* tineri. Asemenea piese — e lucru verificat — captivează tinerii mai puțin familiarizați cu teatrul, solicitîndu-le atenția și *participarea*, integrîndu-i astfel lejer și agreabil, fără crisări, în tot ceea ce constituie convenția teatrului. Să privim însă pe afișe, pe afișele din zilele acelea dar și pe afișele de acum, căci e același lucru: cîte piese cu și despre tineri (și nu numai comedii) figurează în repertoriul teatrelor? Am impresia că degetele unei singure mîini ajung, sînt prea multe chiar. Iată o problemă de discutat cît mai des, tot atît de des pe cît anunță teatrele, cu diverse ocazii fixe (începutul, mijlocul sau sfîrșitul stagiunii), intenții ferme de a-și dedica un capitol al preocupărilor special tineretului, acest tineret care are nevoie de piese scrise pentru el, acest tineret care trebuie educat prin teatru etc.

A existat, pînă nu de mult, în Capitală, un teatru „pentru copii și tineret”: Teatrul „Ion Creangă”. Pe lîngă faptul că el era pentru tineret mai mult cu numele (repertoriul și calitatea realizărilor fiind cît se poate de bătrînicioase), s-a considerat — pe bună dreptate — că formularea „pentru copii și tineret” este destul de ambiguă, neîngăduind constituirea unui profil distinct. Încît teatrul „Ion Creangă” a devenit ceea ce știm cu toții că este azi: un teatru exclusiv pentru copii. Numai că în felul acesta a dispărut pînă și singura scenă care, de bine de rău, era a tinerilor, pentru tineri. În țară, dacă nu mă înșel, există un singur „teatru al tineretului”, cel din Piatra Neamț, dar și el mai mult cu numele, fiind altfel un teatru obișnuit. Se simte nevoia unor teatre ale tineretului, în accepția necesară, reală, a termenului: adică teatre cu activitate permanentă, adresîndu-se prin repertoriu exclu-

siv tineretului, avînd așadar o activitate specifică, și nu numai atât, dar și o structură specifică, de preferat fiind ca ele să aibă trupă de actori tineri, poate și conducători tineri, asigurîndu-și colaborarea celor mai valoroși regizori tineri, stimulînd dramaturgia (firește, cu precădere pe cei tineri) să serie special și neîntrerupt pentru ele etc. etc.

Să revenim însă la tinerii pomeniți la începutul însemnărilor.

Poate că ar fi fost bine (ca să continuăm presupunerile) dacă ei ar fi intrat la unul din acele spectacole de poezie și muzică, reprezentații atât de aparte și atât de utile, prin formula lor inedită, întru obișnuirea unui tînăr cu ideea de spectacol și cu elementele din care se încheagă arta teatrală. Sigur că ar fi fost bine, dar unde sînt aceste spectacole? *Nocturnele* de la „Tăndăriea” sînt complexe și rafinate, adresîndu-se publicului format și cunoscător; singurul recital de poezie existent în Capitală în momentul cînd scriu aceste rînduri — excepționalul „spectacol” al Irinei Răchițeanu-Șirianu — se află și el în aceeași „situație”. Îmi aduc aminte că într-una din stagiunile de acum doi sau trei ani a existat obligația (sau au fost niște angajamente, n-are importanță) ca fiecare teatru din Capitală să pregătească și să susțină un spectacol de poezie și muzică. Așa s-a întîmplat că, timp de cîteva săptămîni au existat și coexistat o serie de asemenea spectacole, unele originale, altele banale. Indiferent de gradul lor de valoare, ele au atras atunci mult tineret căruia i-au oferit versuri recitate, adică nu numai ocazia unei întîlniri cu literatura, ci și posibilitatea unui contact accesibil (dar nu frivoli) cu *actorul* și cu unul din elementele originale ale teatrului: *recitarea*; i-au mai oferit, alături de acestea, și momente muzicale, îmbinate organic cu versul sau independente, pur și simplu, intercalate pentru destindere și pentru menținerea interesului și a curiozității. Teatrul Giulești, de pildă, nu s-a sfiit să aducă în recital pe Aurelian Andreescu și, pare-mi-se formația feminină „Venus”. Desigur, e puțină „smacherie” în acest procedeu și nu trebuie să ne înșelăm: mulți dintre tinerii spectatori vor fi venit atunci doar pentru Aurelian Andreescu. Însă li s-a oferit, cu acel prilej și poezie de calitate, și frumoase interpretări actoricești pe care ei le-au primit cu interes și curiozitate. Formulele și modalitățile sînt diferite: aceasta amintită aici e una mai simplă, mai „comercială”, dar nu în sens rău, mizînd pe reacția imediată de interes a tineretului la stimuli cunoscuți ca fiind foarte puternici, siguri. Alte formule, precum, să zicem, aceea folosită de Teatrul „Bulandra”, propunînd incursiuni în domenii

mai variate și ceva mai complexe, abordînd nu numai poezia ci și proza, publicistica adusă la rampă sau momentul scurt de teatru, constituie etape superioare, dar la fel de accesibile, în apropierea tînărului de seacă. Firește, acesta nu e încă teatru, dar, cum spuneam, e un prim pas spre teatru. E o formulă pe cit de lesne de practică, pe atît de prețioasă, căci ea se dovedește a fi nu numai tinerească și (atunci cînd e folosită abil) foarte agreantă de tineri, ci și, într-un fel, socratică, „moșînd” adică interesul și pasiunea acestora pentru spectacole mai complicate, mai aproape de teatrul propriu-zis.

Dar, cum ziceam, unde sînt azi aceste spectacole? În mod inexplicabil, ele nu prea există, și nu doar de ieri de alaltăieri. Formula însăși pare a fi fost abandonată, de o bună bucată de vreme, situație de asemenea misterioasă. Ocazional se mai încropesc spectacole școlarești de recitare, care își dau duhul după cea dintîi și unica reprezentare. Spectacole adevărate, utilizînd ingenios formula, avînd la bază o idee și o concepție artistică unitară, spectacole de poezie și muzică, făcute să tragă și să țină afișul precum un spectacol de teatru, lipsesc (cu excepția acelor organizate săptămînal de cenaclul „Flacăra” și care se apropie de tînta ideală a unor reprezentații de acest gen).

Poate că ar fi fost bine dacă acei tineri ar fi intrat la un spectacol studentesc. Există asemenea spectacole, pentru că există numeroase formații de teatru studentesc în toate centrele universitare, organizate într-o activitate la scară națională. Teatrul studentesc reprezintă în momentul de față o formă specială și specifică de manifestare, nu numai în contextul așa numitei mișcări artistice de amatori, dar și în ansamblul mișcării noastre teatrale. Formula spectacolului studentesc, prin chiar datele sale specifice, este una dintre cele mai eficiente în stabilirea contactului cu tinerii și în transformarea lor în public iubitor de teatru. Tinerețea componentilor trupei, lipsa lor de experiență artistică propriu-zisă, sărăcia mijloacelor materiale (dotări scenice, recuzită etc.) — iată tot atîtea handicapi de natură obiectivă, ce devin însă avantaje căci ele silesc creatorii de teatru studentesc să-și constituie un repertoriu specific, axat nu pe literatura dramatică obișnuită (drama sau comedia în cîteva acte), ci pe o serie de texte (existente sau create special) care îngăduie forme aparte de reprezentație, mai puțin (sau ocazional) uzitate în teatrul profesionist; monologul, dialogul scurt, recitalul de poezie și de muzică, spectacolul-dezbateri cu participarea publicului, colajul. Teatrul studentesc are posibilitatea în cadrul (și tocmai datorită) acestor formule de spectacol să înoveze la nivelul mijloacelor de expresie, să descopere elemente originale ale limbajului teatral, cointeressînd astfel privitorul tînăr, fiind de actualitate, modern, proaspăt și tinerească nu numai prin problematică, ci și prin formă. Cum spuneam,

există multe formații studențești („lider” în Capitală este binecunoscutul și preiuitul teatru „Podul”; Timișoara, Brașovul, Iașul, Tg. Mureșul se mindresc, la rindul lor, cu câteva interesante, valoroase trupe). Din păcate, spectacolele lor săptămânale sînt insuficient popularizate, rămîind cunoscute mai mult celor din „anturaj”, din „bransă”. Ele se desfășoară cu regularitate, dar, cumva, în cerc restrîns, neavînd difuziune în rîndurile publicului larg, înfînit mai numeros decît, de pildă, cei cîțiva zeci de tineri care vin într-o seară la Student-club-ul din Capitală. Ar trebui o scenă și o sală speciale, un fel de teatru al teatrelor studențești, cu stagione permanentă, precum un teatru profesionist. Ar trebui ca Festivalul național al formațiilor de teatru studențesc să-și găsească o formă de existență și de desfășurare care să-l scoată din anonimat (vezi ediția din acest an, de la Craiova). În sfîrșit, ar trebui o colaborare mai strînsă a teatrelor acestea studențești cu teatrele studențești profesionale (din Capitală și Tg. Mureș): rodul ei nu ar fi decît sporirea numărului și diversificarea formulelor spectacolelor prin care mișcarea teatrală studențească (amatoare sau nu) se adresează publicului tînr, adică, în fond, publicului său.

Există, așadar, diverse modalități specifice (numai cîteva discutate aici) prin intermediul cărora se poate acționa eficient asupra tineretului în efortul de a-l atrage spre teatru, înțeles ca o formă de educație prin artă. Modalități care ar putea fi aplicate pe un front mai larg, cu mai multă inspirație și decizie.

Publicul tînr este receptiv, adesea — prin forța lucrurilor — prea receptiv. Cu un alt

cuvînt: neselectiv. El este dispus întotdeauna să asiste la un spectacol, la o manifestare artistică, dar e la fel de dispus să se delimiteze violent, fără reticențe, pripit, de acel spectacol dacă i se pare că nu îl înțelege, că nu îi solicită participarea și interesul. Încît e limpede că această disponibilitate în curs de cristalizare spre fenomenul artistic și cultural trebuie supravegheată și orientată precis. În întîmpinarea ei trebuie mers pe acele căi ce izbutesc a solicita publicul tînr printr-un „discurs” pe măsura preocupărilor, idealurilor și afectivității sale.

Cerem mult — și cu îndreptățire — tinerilor. Dar întotdeauna le și oferim așa cum e nevoie și cum e drept? Ei sînt — și spun acum o banalitate — publicul matur de mîine. Pînă atunci sînt însă tinerii de azi, în formare, avînd nevoie, tocmai pentru această formare, de reprezentații, de un teatru pentru și despre ei. Fie în formula „clasică” prin intermediul unei întregi dramaturgii (iar nu doar a unui spectacol sau două pe stagione) specifice, inspirată din viața și problemele acestui tineret, fie în formule inedite, capabile a stîrni și întreține o pasiune reală, dirijată metodic, pentru teatru, pentru cultură în general.

Dar despre toate acestea și despre multe altele veți avea destule de citit căci, dacă am înțeles bine, însemnările care mi-au fost solicitate apar într-un număr dedicat special de revista „Teatrul” tineretului, raporturilor sale cu arta spectacolului. Mă bucur pentru această inițiativă, deși nu mă pot împiedica să bănuiesc că mai avem încă multe de meditat și de făcut în problema adusă în discuție. Mai ales de făcut, concret, dincolo de orice însemnări sau articole.

